

Chefsjustitieombudsmannen
Erik Nymansson

Kritik mot Göta hovrätt för bl.a. bristande dokumentation när utomstående tilläts närvara vid huvudförhandling inom stängda dörrar. Även uttalanden om tillämpningen av 5 kap. 3 § andra meningen rättegångsbalken

Beslutet i korthet: En domstolsförhandling får under vissa förutsättningar hållas inom stängda dörrar. Om det finns särskilda skäl får rättens ordförande enligt 5 kap. 3 § andra meningen rättegångsbalken låta personer som inte är knutna till domstolen närvara vid en sådan förhandling.

I det aktuella målet, som rörde bl.a. en våldtäkt, tilläts en vuxen tilltalads mamma och syster att närvara vid en förhandling inom stängda dörrar i hovrätten. Av handlingarna i målet framgick inte varför denna närvaro tilläts. Målsäganden, som inte närvarade i hovrätten, upplevde det som förnedrande att den tilltalades anhöriga fick se inspelningarna av förhöret med henne från tingsrätten.

ChefsJO konstaterar att det sällan finns skäl att upprätthålla sekretessen mot personer vars närvaro medges av den som sekretessen ska skydda. När han eller hon inte samtycker till att andra närvarar bör det enligt chefsJO krävas att närvaron kan antas vara till nytta för förhandlingens genomförande för att särskilda skäl ska anses föreligga. Vidare kan det dessutom finnas anledning att göra en avvägning mellan intresset för sekretess respektive intresset för andras närvaro.

ChefsJO anser att det kan diskuteras om det i det här fallet har funnits sådana skäl som krävs för att tillåta närvaro av andra. Eftersom det ytterst rör sig om en bedömningsfråga föranleder hovrättens agerande i denna del dock ingen kritik. Däremot anser chefsJO att hovrätten förtjänar kritik för den bristfälliga dokumentationen och avsaknaden av beslutsskäl.

Anmälan

I en anmälan till JO förde en person, som i JO:s beslut benämns AA, fram klagomål mot Göta hovrätt. Hon uppgav sammanfattningsvis följande.

Hon är en av flera målsägande i ett mål där den tilltalade dömdes till fängelse för bl.a. en våldtäkt mot henne. I såväl tingsrätten som hovrätten ägde huvudförhandlingen rum inom stängda dörrar. Trots beslutet om stängda dörrar tillät hovrätten den tilltalades familjemedlemmar att närvara under hovrättsförhandlingen. De fick således se inspelningarna av förhören från tingsrätten. Som brottsoffer upplevde hon detta som oerhört förnedrande. Hon

tvingas leva med skyddad folkbokföring på grund av den tilltalade och påtryckningar från dennes familjemedlemmar.

Utredning

JO hämtade in dagboksblad, dom samt anteckningar från huvudförhandlingen i hovrätten och tingsrätten. Av dessa handlingar framgick följande.

På begäran från målsägandebiträdet beslutade tingsrätten, med stöd av 5 kap. 1 § rättegångsbalken, RB, och 35 kap. 12 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400), OSL, att huvudförhandlingen skulle hållas inom stängda dörrar. Förutom parterna jämte ombud närvarade endast häktespersonal vid tingsrättens förhandling. Tingsrätten dömde den tilltalade, född på 1980-talet, för bl.a. våldtäkt.

Vid huvudförhandlingen i hovrätten beslutade rätten, med stöd av samma bestämmelser som tingsrätten, att huvudförhandlingen skulle hållas inom stängda dörrar. Hovrätten tillät dock två personer som varken var parter eller professionella aktörer att närvara (den tilltalades mamma och syster). Huruvida parternas inställning till frågorna om stängda dörrar eller närvaron av andra efterfrågades – och vad deras inställning i så fall var – antecknades inte. Beträffande vilka som i övrigt närvarade vid förhandlingen hänvisade hovrätten i sina anteckningar till domen, med tillägget att parter jämte försvarare och ombud var närvarande vid huvudförhandlingen om inte annat anges. I domen upptas bl.a. AA som part med tillägget att hon är företräd av åklagaren. Varken i domen eller i anteckningarna anges att någon var frånvarande. Av utredningen i övrigt framgår dock att AA inte var närvarande vid förhandlingen i hovrätten.

Tingsrätten förordnade enligt domslutet att sekretessbestämmelsen i 21 kap. 3 § OSL skulle vara fortsatt tillämplig på målsägandenas adressuppgifter. Därutöver skulle sekretessbestämmelsen i 35 kap. 12 § OSL vara fortsatt tillämplig på uppgifter i målet som kan röja identiteten på målsägandena och som förebringats vid förhandlingen inom stängda dörrar eller förekommer i tingsrättens akt och i partsbilagan till domen. Hovrätten förordnade genom sin dom att det som tingsrätten hade beslutat om sekretess fortfarande skulle gälla. Vidare beslutade hovrätten att samma sekretessbestämmelser även i fortsättningen skulle vara tillämpliga på motsvarande uppgifter, vilka även i hovrätten lagts fram vid den del av huvudförhandlingen som hållits inom stängda dörrar, liksom på identitetsuppgifterna i partsbilaga till domen.

Mot bakgrund av vad som framkommit begärde JO att Göta hovrätt skulle yttra sig över bl.a. anmälan.

Hovrätten yttrade sig genom hovrättspresidenten BB. Sedan hon redogjort för relevant lagstiftning lämnade de för målet ansvariga juristledamöterna, lagmannen CC, hovrättsrådet DD och tf. hovrättsrådet EE, följande synpunkter.

I målet gällde sekretess i förhållande till målsägandenas respektive identitet och adress, men inte i övrigt. Uppgifterna om adress berördes inte vid förhandlingen.

Vid förhandlingen framförde försvararen en begäran om att den tilltalades mor och syster skulle få närvara på förhandlingen inom stängda dörrar. Försvararen uppgav att åhörarna givetvis kände till identiteten på målsägandena. Modern och systemen bekräftade de uppgifterna. Med hänsyn till förhållandena i målet framstod det också som klart att så var fallet. Åklagaren, som förde en av målsägandenas talan, och den särskilde företrädaren, som företrädde de övriga målsägandena, uppgav på fråga från ordföranden att de inte hade någon erinran mot att modern och systemen närvarade under förhandlingen.

Mot bakgrund av att utgångspunkten är att huvudförhandlingar är offentliga, vad som kommit fram om att de aktuella åhörarna kände till målsägandenas identitet och att de närvarande parterna inte hade någon erinran däremot bedömde ordföranden, i samråd med övriga ledamöter, att det fanns sådana särskilda skäl att åhörarna fick närvara på förhandlingen trots att den hölls inom stängda dörrar.

Anteckningarna från huvudförhandlingen återspeglar endast hovrättens ställningstagande och inte de närmare skälen. Bakgrunden till det är dels att frågan om åhörarnas närvaro vid förhandlingen framstod som ostridig dels att det finns skäl att hålla frågor som rör sekretessbelagda uppgifter kortfattat. Att parternas inställning i frågan om åhörarnas närvaro inte antecknats kan däremot betraktas som ett förbiseende.

Hovrätten redovisade avslutningsvis följande bedömning.

Det är inte helt ovanligt att närstående eller liknande stödpersoner tillåts närvara vid förhandling inom stängda dörrar om övriga närvarande inte har något emot det. Bedömningen av om sådana särskilda skäl föreligger som gör att någon person bör tillåtas närvara trots stängda dörrar, måste göras av domstolen i det enskilda fallet.

Även vilka uppgifter som eventuellt omfattas av sekretess är upp till rätten att avgöra. Både tingsrätten och hovrätten har i målet kommit fram till att inget annat än målsägandens identitet och adress omfattas av sekretess. Det framstår inte som att det varit aktuellt att meddela ett yppandeförbud.

Som företrädare för myndigheten har jag mot denna bakgrund inte något ytterligare att anföra utan jag ansluter mig till bedömningen som berörda ledamöter har fört fram.

Rättsliga utgångspunkter

Den grundlagsfästa principen om förhandlingsoffentlighet vid en domstol innebär att var och en har rätt att som åhörare vara närvarande vid en förhandling (se 2 kap. 11 § regeringsformen, RF). Under vissa förutsättningar får offentligheten vid en domstolsförhandling dock begränsas genom lag (se 2 kap. 20 och 21 §§ RF).

Om det kan antas att det vid en förhandling kommer att läggas fram en uppgift som är sekretessbelagd hos domstolen enligt offentlighets- och sekretesslagen, får rätten, om det bedöms vara av synnerlig vikt att uppgiften inte röjs, besluta att förhandlingen i den del som rör uppgiften ska hållas inom stängda dörrar. Även i annat fall får en förhandling hållas inom stängda dörrar, om sekretess gäller enligt bl.a. 35 kap. 12 § OSL. (Se 5 kap. 1 § andra stycket RB.)

Enligt 35 kap. 12 § OSL gäller sekretess hos domstol för uppgift om en enskilds personliga eller ekonomiska förhållanden, om det kan antas att den enskilde

eller någon närstående till denne lider skada eller men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i mål om ansvar för sexualbrott. Som skäl för särregleringen för bl.a. sexualbrott uttalades i förarbetena att den som har blivit utsatt för ett sådant brott ofta har ett starkt intresse av sekretess för uppgifter som läggs fram i ansvarsmålet (se prop. 1979/80:2 Del A s. 283).

Om det finns särskilda skäl får rättens ordförande tillåta andra än anställda vid domstolen, eller någon som tjänstgör där i utbildningssyfte, att närvara vid en förhandling inom stängda dörrar (se 5 kap. 3 § andra meningen RB). Bestämmelsen torde framför allt tillämpas beträffande personal från häktet eller kriminalvården (jfr Thornefors, Rättegångsbalk [1942:740], 31 mars 2025 Karnov [JUNO], kommentaren till 5 kap. 3 §). Vid lagens tillkomst uttalade Processlagsberedningen att ett sådant medgivande, om anledning föreligger därtill, torde kunna lämnas t.ex. parts föräldrar eller barnavårdsman¹ (se NJA II 1943 s. 58).

Sedan tidpunkten för det nämnda uttalandet har det vidare införts en särskild bestämmelse som möjliggör för rättens ordförande att, i mål med unga lagöverträdare, tillåta den tilltalades anhöriga och andra vars närvaro kan väntas bli till nytta att närvara vid en förhandling inom stängda dörrar där dörrarna stängts med hänvisning till att offentlighet vid förhandlingen är till uppenbar olägenhet på grund av den uppmärksamhet den tilltalade kan antas bli föremål för (se 27 § andra och tredje stycket lagen [1964:167] med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare, LUL).

En enskild kan helt eller delvis häva sekretess som gäller till skydd för honom eller henne (se 12 kap. 2 § första stycket OSL). Justitiekanslern (JK) har i ett ärende – där en tingsrätt föredrog bl.a. ett rättspsykiatriskt utlåtande vid en offentlig del av förhandlingen – framhållit att tyngden av de intressen som i det enskilda fallet talar för sekretess respektive offentlighet är beroende av hur de berörda parterna ser på frågan. Som ett led i den materiella processledningen bör rätten enligt JK således efterhöra parternas inställning i sekretessfrågan. Trots att det enligt reglerna i rättegångsbalken inte uttryckligen krävs att parts inställning i sekretessfrågan antecknas ansåg JK vidare att det är lämpligt att göra detta. (Se JK:s beslut den 25 februari 1993, dnr 161-93-22.) Även Heuman m.fl. har, med hänvisning till JK:s beslut, gett uttryck för en snarlik uppfattning. Författarna anför att parternas inställning i sekretessfrågan måste klargöras för att domstolen ska kunna göra ett välgrundat ställningstagande till om en förhandling ska hållas inom stängda dörrar och att parternas inställning lämpligen redovisas i anteckningarna eller protokollet (se Heuman m.fl.,

¹ Barnavårdsman kallades den som enligt 1917 års lag om barn utom äktenskap skulle bistå modern med råd och upplysningar samt tillse att barnets rätt och bästa tillvaratogs.

Sekretess m.m. hos allmän domstol, sjätte upplagan, s. 125, jfr även JO 1986/87 s. 28, dnr 1386-1985).

För uppgift i bild som ingår i en ljud- och bildupptagning av ett förhör som hållits i en domstol gäller sekretess hos domstolar, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den hörde lider men (se 43 kap. 4 § OSL). Sekretess enligt denna bestämmelse hindrar dock inte att ljud- och bildupptagningen läggs fram vid en offentlig förhandling men ett sådant framläggande medför i detta fall inte att sekretessen upphör att gälla (se 43 kap. 5 § första stycket OSL). I förarbetena framhålls att domstolen i allmänhet bör kunna utgå ifrån att uppgifterna inte kan lämnas ut, om den enskildes inställning till frågan om utlämnande inte är känd och det finns inte någon skyldighet för domstolen att kontakta den enskilde för att ta reda på dennes inställning (se prop. 2004/05:131 s. 287).

Ett beslut som inte är slutligt ska i den utsträckning det behövs ange de skäl som det grundas på (se 30 kap. 11 § RB). I fråga om skyldigheten att ange skäl för ett beslut under rättegång framhöll Processlagsberedningen att det bör överlämnas åt rätten att avgöra efter vad som i varje särskilt fall befanns erforderligt (se NJA II 1943 s. 222).

Vilka uppgifter som ska dokumenteras vid en huvudförhandling anges i 6 kap. 3 § RB. Enligt den andra punkten ska deltagarna vid förhandlingen antecknas. Vidare ska, enligt fjärde punkten, skälen för att en förhandling hålls inom stängda dörrar noteras. Det sistnämnda görs vanligen genom en hänvisning i beslutet till de relevanta lagrummen i offentlighets- och sekretesslagen (jfr Heuman m.fl., a.a., s. 126). I den femte punkten anges att parternas yrkanden och invändningar samt medgivanden eller bestridanden av motpartens yrkanden ska antecknas. Den nionde punkten – enligt vilken vissa anteckningar ska göras om sådant som i övrigt har förekommit – tar framför allt sikte på sådant som avviker från den vanliga gången vid en förhandling (se Fitger m.fl., Rättegångsbalken, 11 juni 2025 JUNO, kommentaren till 6 kap. 3 §). Hur anteckningarna ska göras regleras närmare i 15 § förordningen (1996:271) om mål och ärenden i allmän domstol.

Bedömning

Allmänt om förhandlingsoffentlighet och sekretess

Jag vill inledningsvis understryka att principen om domstolsförhandlingars offentlighet är av grundläggande betydelse för rättssäkerheten och allmänhetens förtroende för domstolsväsendet. Beslut om stängda dörrar eller andra åtgärder för att inskränka offentligheten med hänvisning till sekretess måste därför vara välgrundade. Det finns vidare anledning att framhålla att bestämmelsen i 5 kap. 1 § andra stycket RB är fakultativ, vilket innebär att rätten inte måste förordna om stängda dörrar när förutsättningarna för det i och för sig är uppfyllda. Lagstiftaren har alltså i en betydande omfattning överlåtit åt domstolarna att i det enskilda fallet avgöra om en förhandling bör hållas inom stängda dörrar.

Även vid tillämpningen av de materiella sekretessbestämmelserna har lagstiftaren i regel gett domstolarna ett stort utrymme för bedömningar i det enskilda fallet.

Med detta sagt vill jag poängtera att det givetvis också finns många situationer när sekretess, med hänsyn till de inblandades personliga förhållanden eller något annat skyddsvärt intresse, utan tvekan är påkallat och jag konstaterar att rätten i det här fallet har gjort bedömningen att förhandlingen inte skulle vara offentlig med hänvisning till 35 kap. 12 § OSL.

Mot bakgrund av det sagda gör jag följande överväganden.

Särskilda skäl enligt 5 kap. 3 § rättegångsbalken

Som redogjorts för tidigare krävs det särskilda skäl för att t.ex. anhöriga i ett mål som detta ska få närvara vid en förhandling inom stängda dörrar. Vad som avses med särskilda skäl och hur denna bedömning ska göras har emellertid inte närmare utvecklats i vare sig förarbeten eller praxis. Det finns därför anledning att säga något mer allmänt om detta innan jag övergår till min bedömning av det nu aktuella fallet.

Bestämmelsen i 5 kap. 3 § andra meningen RB är tämligen allmänt hållen och lämnar ett förhållandevis stort bedömningsutrymme för rättens ordförande. Kravet på särskilda skäl innebär likväl att det fordras omständigheter som leder till slutsatsen att ett avsteg ska göras från det fattade beslutet om stängda dörrar. Eftersom det är en undantagsbestämmelse ligger det vidare i sakens natur att bestämmelsen ska tillämpas med åtminstone viss restriktivitet. Det bör därutöver poängteras att bestämmelsen är fakultativ.

Mot bakgrund av att den enskilde kan häva sekretess som gäller till skydd för honom eller henne blir det emellertid av stor, ofta t.o.m. avgörande, betydelse om den enskilde har medgett att andra tillåts närvara. Ett sådant medgivande från den enskilde får i praktiken anses vara att likställa med ett hävande av sekretessen visavi de andra närvarande och i ett sådant fall bör det sällan finnas anledning att upprätthålla sekretessen gentemot dessa. Prövningen av särskilda skäl torde i dessa fall därför bli tämligen summarisk.

På förekommen anledning vill jag dock understryka att ett besked från en åklagare att denne inte har någon erinran mot närvaro av andra inte kan tas till intäkt för att en målsägande, som åklagaren företräder, samtycker till närvaron och därigenom häver den sekretess som gäller till skydd för målsäganden. Detta gäller i synnerhet när, som i förevarande fall, målsäganden inte är närvarande.

Jag övergår nu till den något mer komplicerade frågan om vad som bör anses gälla när den, som sekretessen gäller till förmån för, inte uttryckligen samtycker till närvaron av andra.

När det gäller t.ex. häktespersonal eller vissa andra professionella aktörer vars närvaro är nödvändig för förhandlingens genomförande torde tillämpningen av

bestämmelsen inte vålla några större betänkligheter. I förekommande fall finns det normalt sett nämligen uppenbara skäl för deras närvaro. Såvitt avser andra personkategorier är det däremot inte lika tydligt när omständigheterna är sådana att det kan anses föreligga särskilda skäl.

Som tidigare nämnts anfördes i de ursprungliga lagmotiven att t.ex. parts föräldrar eller barnavårdsman skulle kunna tillåtas att närvara, om det fanns anledning till det. Även om det inte uttryckligen sägs är min uppfattning att detta uttalande, bl.a. med hänsyn till sambandet med barnavårdsman, ska förstås som att det tar sikte på föräldrar till minderåriga. En sådan tolkning ligger också nära till hands eftersom det vid en förhandling med unga personer inte torde vara helt ovanligt att det kan finnas ett särskilt behov av en person som kan ge stöd åt den unga. Till följd av sin ålder kan unga personer nämligen ha sämre förutsättningar än vuxna att hantera förhandlingssituationen. Denna uppfattning rimmar också väl med att det numera har intagits en specialreglering i LUL som medför att anhöriga till den tilltalade och andra vars närvaro kan väntas bli till nytta kan tillåtas att närvara i det fall dörrarna vid huvudförhandlingen har stängts med stöd av den lagen. Utöver den nu nämnda situationen är det också tänkbart att det exempelvis skulle kunna finnas anledning till andras närvaro i fall där en vuxen person, till följd av sina personliga förhållanden, har ett påtagligt behov av stöd under förhandlingen.

Utifrån de uttalanden som gjorts i de ursprungliga lagmotiven och med beaktande av vad som anförts ovan sluter jag mig sammantaget till att det först och främst bör krävas att den aktuella personens närvaro kan antas vara till nytta för förhandlingens genomförande (jfr bestämmelsen i 27 § tredje stycket LUL). I linje med vad jag tidigare har anförts bör detta oftast dock inte krävas i de fall personen som skyddas av sekretessen är beredd att efterge sitt sekretesskydd.

Utöver att närvaron ska vara till nytta för förhandlingens genomförande kan det – annat än i uppenbara fall – finnas anledning att även beakta den tillämpliga sekretessbestämmelsen och karaktären på de uppgifter som omfattas av sekretessen. Vare sig i lagtexten eller förarbetena sägs det visserligen uttryckligen att det, vid prövningen enligt 5 kap. 3 § andra meningen RB, ska göras en avvägning mellan å ena sidan de skäl som motiverar närvaron av andra och, å andra sidan, de skäl som lett till att rätten har beslutat om stängda dörrar. Det ligger emellertid i sakens natur att man inte helt kan bortse från vad sekretessen avser. Någon form av avvägning mellan intresset för sekretess respektive intresset för andras närvaro kan därför ofrånkomligen komma att behöva göras (jfr Thornefors, Rättegångsbalk [1942:740], Lexino 1 oktober 2024 [JUNO] kommentaren till 5 kap. 3 §).

Vad som här också bör nämnas är att det även torde ha viss betydelse huruvida de andra närvarande redan känner till de uppgifter som omfattas av sekretess. Samtidigt skulle det enligt min mening leda för långt om den som har kännedom om aktörerna i ett mål – och/eller vad som närmare kommer att

avhandlas i målet – redan av det skälet alltid ges möjlighet att närvara vid en förhandling som hålls inom stängda dörrar. En motsatt uppfattning skulle nämligen kunna innebära en rättstillämpning som rimligen inte kan ha varit lagstiftarens avsikt. I framför allt mål om brott i nära relation kan det ju i princip alltid förutsättas att närstående till den tilltalade har kännedom om exempelvis målsägandens identitet men även andra förhållanden som kan omfattas av sekretess. Att tillämpa bestämmelsen på ett sådant sätt skulle enligt mitt sätt att se på det närmast urholka den kvalificering som får sägas följa av kravet på särskilda skäl.

Med utgångspunkt i det ovan anförda vill jag föra fram följande i fråga om hovrättens beslut att tillåta andra att närvara.

I det aktuella fallet har det varken rört sig om en ung person eller, såvitt utredningen visar, en person som till följd av sina personliga förhållanden har haft ett behov av stöd under förhandlingen. Det har inte heller i övrigt framkommit något som uppenbart ger vid handen att det fanns sådana skäl som krävs för en tillämpning av 5 kap. 3 § andra meningen RB. Enligt hovrätten har de särskilda skälen i stället utgjorts av att de berörda åhörarna redan kände till målsägandens identitet och att de närvarande parterna inte hade någon erinran mot att åhörarna närvarade.

Mot bakgrund av vad jag uttalat ovan kan det diskuteras om dessa omständigheter är sådana att kravet på särskilda skäl ska anses vara uppfyllt.

I sammanhanget vill jag avslutningsvis även peka på betydelsen av bestämmelsen i 43 kap. 4 § OSL. Eftersom bilduppgifterna från AA:s förhör i tingsrätten inte lades fram vid en offentlig förhandling skulle de anhängiga till den tilltalade i praktiken inte ha kunnat få ta del av bildupptagningen på något annat sätt än genom att just medges närvaro vid förhandlingen bakom stängda dörrar. För att få del av uppgifterna på något annat sätt skulle nämligen krävas att det stod klart att uppgiften kunde röjas utan att AA led men. Utifrån bl.a. vad som uttalas i förarbetena och vad som är känt om AA:s inställning kan jag inte se att en sådan prövning skulle ha utfallit till förmån för offentlighet.

Dokumentation och avsaknad av beslutsskäl

Jag delar den, av bl.a. JK, framförda uppfattningen att rätten som utgångspunkt bör efterhöra parternas inställning till frågan om stängda dörrar och att parts inställning i denna fråga bör dokumenteras. Annat än i uppenbara fall bör detsamma naturligtvis även gälla den närliggande frågan om andra ska tillåtas närvara inom stängda dörrar. Jag saknar anledning att ifrågasätta juristledamöternas uppgift om att närvarande parts inställningar i denna fråga inhämtades men konstaterar samtidigt att det är en brist att inställningarna inte har antecknats. Det är också en brist att anteckningarna lästa tillsammans med domen ger det felaktiga intrycket att AA närvarade vid förhandlingen.

Särskilt eftersom inställningarna inte redovisats anser jag vidare att det inte var lämpligt att helt avstå från att ange skäl till att andra tilläts att närvara. Inte minst mot bakgrund av att beslutet innebar ett avsteg från vad som normalt gäller i fråga om närvaro när en förhandling hålls inom stängda dörrar och att de personer vars intressen sekretessen skulle skydda inte var närvarande fanns det starka skäl att motivera beslutet samt dokumentera övervägandena i frågan. Rätten borde, även utan att gå in på alltför känsliga detaljer, utan större svårigheter ha kunnat redovisa i vart fall någon form av skäl för sitt ställningstagande. Det förhållandet att beslutet rörde en sekretessfråga föranleder i det här fallet därför inte någon annan bedömning.

Att en domstol fullgör sin dokumentationsskyldighet och, vid behov, motiverar sina beslut är viktigt inte bara för parterna och överrätten. Det har också betydelse vid en granskning av tillsynsmyndigheterna eller, för den delen, av media eller allmänheten. Vikten av att detta sker med noggrannhet blir särskilt tydligt i ett fall som detta, dvs. när målsäganden inte var närvarande vid förhandlingen och det fattades ett, som hon uppfattade det, för henne oförmånligt beslut utan att det angavs någon förklaring och det inte heller vid min efterföljande granskning av handlingarna framstod som klart vad som hade förevarit.

Avslutande synpunkter

För att det skulle ha varit möjligt för hovrätten att tillåta närvaron av de anhöriga vid förhandlingen har det enligt 5 kap. 3 § andra meningen RB krävts att det förelåg särskilda skäl. Enligt den uppfattning som jag har gett uttryck för ligger i detta krav bl.a. att närvaron av andra kan antas vara till nytta för förhandlingens genomförande för att den ska tillåtas. Åtminstone bör detta gälla när den som sekretessen skyddar inte har medgett närvaron.

Som framgått kan det, utifrån vad som har framkommit i ärendet, enligt min mening diskuteras om kravet på särskilda skäl har varit uppfyllt i det här fallet.

Jag har – särskilt med hänsyn till avsaknaden av dokumenterade skäl för beslutet – därmed också förståelse för att hovrättens beslut kan ha framstått som såväl förvånande som förnedrande för AA.

Frågan om tillämpningen av 5 kap. 3 § andra meningen RB samt avvägningen mellan intresset för sekretess och andra motstående intressen är emellertid i varje enskilt fall ytterst en bedömningsfråga för domstolen. I sådana frågor finns det utrymme för olika uppfattningar, utan att någon av dem behöver vara direkt felaktig. Hovrättens beslut att tillåta andra att närvara vid förhandlingen inom stängda dörrar föranleder därför inte någon kritik från min sida.

Med de uttalanden om 5 kap. 3 § andra meningen RB som redovisats samt den kritik som ligger i det sagda om bristfällig dokumentation och avsaknad av beslutsskäl avslutas ärendet.

Beslutet har fattats av chefsJO Erik Nymansson. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Rättssakkunniga Per Samuelsson har föredragit ärendet och byråchefen Stefan Nyman har deltagit i beredningen.